

Імплементация національної реформи Молодіжної політики на місцевому рівні
Дніпропетровська область.

Загальна частина

Проблематика

В Україні зменшується кількість молоді і ця тенденція зберігається протягом багатьох років. Згідно даними міністерства молоді та спорту України, за останній рік молоді в Україні стало менше на 302 тисячі осіб. Сьогодні в Україні проживає 11.2 мільйона людей віком від 14 до 35 років. З них 43,5% замислюються про еміграцію. На запитання “Чи хочете ви емігрувати з України?” 21% опитаних відповіли, що хотіли б попрацювати за кордоном і повернутись, ще 6,2% хотіли б поїхати на навчання в іншу країну і повернутись в Україну. При цьому 11,7% відповіли, що шукають можливості для еміграції, а 4,3% зізнались, що планують емігрувати найближчим часом.”¹

Для молодих людей дуже важливим є рівень життя та можливість отримувати більшу оплату праці за кордоном, це і є головною причиною для еміграції.²

Аналіз ситуації загалом

На хвилі реформ у 2015 році була розроблена дорожня карта реформування молодіжної сфери³ у якій є багато слушних думок.

Завдання згідно ДКР:

1. *Мобільна молодь (понад 50% відвідують інші регіони країни та країни ЄС)*
2. *Запровадження європейських норм та стандартів в молодіжній політиці*
3. *Створення нових інструментів громадянської освіти*
4. *Розвиток національних і місцевих ініціатив молоді*

Інструменти згідно ДКР:

1. *Програма національно-патріотичного виховання (громадянського) 2016-2020*
2. *Програма Молодь України 2016-2020*
3. *Прозорість та ефективність використання бюджетних коштів*
4. *Міжнародна молодіжна співпраця*

---

¹ Дослідження “Молодь України 2018” проводилось ТОВ «Перша рейтингова система» на замовлення Міністерства молоді та спорту України.

² Дані приведені згідно з дослідженням Українське покоління Z: цінності та орієнтири, GFK, 2017.

³ <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/21390>

Важливим елементом реформування був новий проект Закону України “Про молодь”⁴ останні новини по якому були у кінці 2017 року (14.11.2017), можливо новий склад ВР зможе подужати його прийняття. Але у цього складу ВР теж є досягнення, 30 травня 2019 року було офіційно визнано найбільшу скаутську організацію України “Пласт”⁵, найголовніше у цьому визнанні - це те, що тепер ця організація буде фінансуватись з бюджету.

Як бачимо держава стала більше приділяти уваги молодіжній політиці, але цього все одно недостатньо. Реформу почали, але при цьому молодіжна політика все одно не в пріоритеті Уряду. Станом на 2018 рік молодіжна політика займає 1,7% у бюджеті профільного Міністерства молоді і спорту України, приблизно ж стільки на питання дітей та сім’ї закладено в бюджеті Міністерства соціальної політики України⁶ і з 2018 року мало що змінилось.

Аналіз ситуації в області

Дніпропетровська область, згідно з даними Державної служби статистики України найбільша в Україні по населенню, 3 231 140 осіб проживає у цій області за 2018 рік. Молоді в цій області теж найбільша кількість з усієї України, згідно з даними за 2016 рік у області проживало

929 678 молодих людей віком від 14 до 35 років.⁷

Реформа молодіжної політики дуже пов’язана з реформою децентралізації, що і створює нові виклики на місцевому рівні. Молодіжна політика на місцях має базуватися на належному кадровому, фінансовому забезпеченню, розвитку молодіжної інфраструктури та залученню молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень і контролю за їх виконанням. Найбільший попит, на думку молоді на рівні окремого населеного пункту, є на такі напрями державної молодіжної політики, як підтримка талановитої молоді,

---

⁴ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=57368

⁵ <https://www.plast.org.ua/>

⁶ <https://rpr.org.ua/groups-rpr/16molodizhna-polityka/>

⁷ <http://www.mnr.in.ua/analtika/de-v-ukran-nayblyshe-dbayuty-pro-molody-porvnyalyniy-analz.html>

популяризація здорового способу життя, сприяння забезпеченню житлом та розвиток молодіжної інфраструктури.⁸

На засіданні колегії відомства 21 грудня 2017 року була схвалена **модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації.**⁹ Згідно з цією моделі **регіональний рівень** має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної програми «Молодь України 2016-2020». На своєму рівні також можуть бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням місцевих особливостей. **Місцевий рівень** характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Для ОТГ існує **структурно-функціональна модель реалізації молодіжної політики**, яка зосереджує увагу на тому, що молодіжна політика інтегрує в собі усі інші сфери відповідальності по роботі з молоддю: освіту, працевлаштування та ринок праці, культурний розвиток, соціальний захист тощо.¹⁰

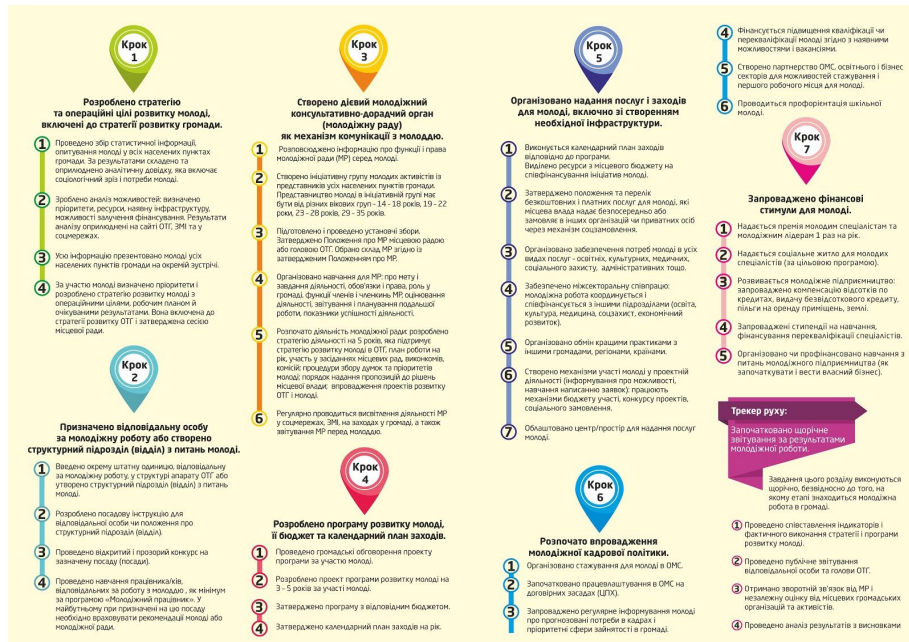

⁸ <https://decentralization.gov.ua/youth>

⁹ <https://decentralization.gov.ua/news/7896>

¹⁰ <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>

Також для ОТГ є покрокова інструкція “Дорожня карта” у якій ще і за чим потрібно роботи для ефективного впровадження молодіжної політики в ОТГ.

Неможливо не згадати програму молодіжний працівник¹¹, яка навчає працівників які працюють з молоддю.

А що по реалізації цього всього? (Дніпровська область)

По перше, в Дніпропетровській області існує кілька найголовніших документів, це:

- Регіональна цільова соціальна програма “Молодь Дніпропетровщини 2012-2020” (далі - “Молодь Дніпропетровщини”)
- Комплексна програма розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді на 2017-2021 роки
- Регіональна стратегія розвитку молодіжної політики на 2014–2020 роки “Молоді – впевнений старт”

Вони прийняті на основі всеукраїнських програм/стратегії, все так як і повинно бути згідно з моделлю реалізації, ці програми більш конкретизовані, на відміну від програми “Молодь України”. На програму “Молодь Дніпропетровщини” у 2019 закладено 26 416 000 грн, для програми “Національно-патріотичного виховання” 6 605 000. Бюджет області на 2019 рік становить 18 378 063 613, у процентному співвідношенні це 0,18%. Молодь у своїй більшості

¹¹ <http://youth-worker.org.ua/about/>

(86,11%) вважає що фінансування на забезпечення роботи з молоддю не вистачає.¹² На обласному рівні існує комунальний заклад „Молодіжний центр міжнародного партнерства, позашкільної та неформальної освіти „Освіторіум” Дніпровської обласної ради” (далі - КЗ МЦ „Освіторіум”), на нього також виділяють кошти, але сайті обласної ради не знайти скільки саме, даний молодіжний центр був комунальним підприємством, а наразі став комунальним закладом. Він не підпорядкований управлінню молоді та спорту. Але національно-патріотичного виховання не реалізує управління молоді та спорту. Програму “Молодь Дніпропетровщини” Управління молоді та спорту реалізує лише частково. У Дніпропетровській області Департамент освіти та науки має більше фінансування для реалізації молодіжної політики ніж профільне управління. Саме за цим департаментом закріплена низка заходів та обласна стипендія для студентів, про яку мало хто з студентів знає, тому що це ніде не висвітлюється, а доноситься лише з вуст в уста. За цим же департаментом закріплена Дніпропетровська обласна молодіжна рада, яка з 2016 року фактично перестала існувати та існує лише формально на паперах. Для її поточної діяльності грошей не виділяють, але коли вона нормально функціонувала, то було започатковано декілька заходів, які наразі департамент і реалізовує.

Загалом, по області ситуація така, управління молоді та спорту намагається ефективно використовувати бюджет, але його вистачає тільки на проведення бюджетних заходів. Хоча цей бюджет вагомо збільшили з 2015 року. Але збільшення бюджету не завжди вирішує проблему, наразі в управлінні не вистачає штату працівників, 6 людей на всю область які займаються саме молоддю. Управління молоді і спорту зараз фактично розділено, ті хто займаються молоддю працюють за адресою вулиця Володимира Антоновича, 70 , а ті хто займаються спортом працюють в будинку №52 по вулиці Старокозацька, між ними відстань 2 км. Коли у 2016 році було назначено нового директора та збільшення фінансування для КЗ МЦ “Освіторіум”¹³ ситуація з молодіжною політикою стала кращою, з’явилося багато нових заходів для молоді, фінансування більшої кількості ініціатив молоді, була введена обласна премія. Єдине, виникає питання до комісії яка обирає переможців. Програма “молодіжний працівник” дуже допомагає у реформі молодіжної політики, але це єдина програма для навчання кваліфікованих кадрів. У 2019 році по області існує 7 основних молодіжних центрів,

---

¹² Дослідження “Молодь Дніпропетровщини 2018” проводилось «International centre of management communication» на замовлення управління молоді та спорту Дніпропетровської ОДА

¹³ <http://catcut.net/sWvB>

але наразі створюються і інші у ОТГ. У кожному місті є як мінімум 1 молодіжний центр, а у обласному центрі їх 3. Після того як Кабмін затвердив типові положення щодо молодіжних консультативно-дорадчих органів (далі - МКДО)¹⁴ вони почали створюватись у містах, якщо їх ще не було та в ОТГ де їх взагалі не було. В цьому та в усіх інших питаннях допомагає програма “DOBRE” фонду USAID. Підсумовуючи, ситуація по області така що в області достатньо велика активність громадян та міжнародних фондів, профільному управлінню недостатньо, ні коштів, ні працівників, для того щоб залучити більшість молоді яка проживає в області. Ситуацію погіршує реалізація молодіжної політики не профільними установами. А один із найголовніших викликів для молодіжної політики - це децентралізація, яка призводить до більшої свободи дій ОТГ та міст, які у більшості не дуже охоче піклуються про молодь та фінансування молодіжної роботи.

Про ОТГ

В громадах молодіжна політика реалізується згідно спеціальної дорожньої карти. У Дніпропетровській області створено 63¹⁵ громади. Для аналізу візьмемо 14 громад: Апостолівська, Царичанська, Слобожанська, Покровська, Могилівська, Новоолександрівська, Зеленодольська, Софіївська, Васильківська, Гречаноподівська, Мирівська, Петриківська, Піщанська, Миколаївська.

У більшості ОТГ, стратегії розвитку молодіжної політики немає, в деяких вона розробляється, в деяких громадах є пункти щодо молодіжної політики у загальній стратегії розвитку громади. В кожній ОТГ є особи у яких в посадових обов'язках прописана молодіжна політика, але реально працюють лише в половині громад. Це пов'язано з тим що адміністрація громад погано розуміє що таке молодіжна політика взагалі. Працівники крім молодіжної політики мають в особових обов'язках ще дуже багато завдань і на молодіжну політику залишається 5-10% робочого часу. Програм “Молодь громади” майже ніде немає, а якщо і є, то на неї виділяється мінімальне фінансування. Щодо молодіжних консультативно дорадчих органах - вони створені у 9 з 14 громад, але реально діючих МКДО взагалі немає. Особливо гостра проблема яка заважає реалізації не тільки молодіжної політики, а і взагалі реформуванню ОТГ - це відсутність якісної комунікації. Зауважимо, що громади які ми взяли є учасниками програми DOBRE, громади в яких немає додаткових стимулів для розвитку

---

¹⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF>

¹⁵ <https://decentralization.gov.ua/areas/0562>

молодіжної політики, вона не розвивається. Тому що, ОТГ займаються молодіжної політику не завдяки політиці міністерства, а завдяки громадським організаціям та міжнародним фондам, які фінансують ці громадські організації.

Про Міста

У м. Кривий ріг існує молодіжний виконком в статусі МКДО, але виникає питання, це консультативно-дорадчий орган, або виконавчий? У міста також є декілька молодіжних центрів, але немає стратегії молодіжної політики. В м. Нікополі взагалі немає МКДО, молодіжних центрів, програми, стратегії. У м. Кам'янське є молодіжний центр, але це лише місце для проведення заходів, саму ж молодіжну політику вони не реалізують. МКДО існує, але що воно робить? Проводить заходи, ні одного рішення щодо діяльності депутатів, але подібне можливо робити на базі громадської організації, у МКДО інші завдання і механізм їх реалізації. Стратегія та програма відсутні. у м. Павлоград існує молодіжний центр існує МКДО, хоча знов виконує функції з проведення заходів/акцій. Стратегія та програма відсутня.

Про Дніпро

Найкраща ситуація у м. Дніпро. Тут існує програма, стратегії немає, дослідження (опитування) по місту немає. Є МКДО “Молодіжна рада Дніпра”, аналізуючи статут якої можна зробити висновок, що увесь контроль даного органу зосереджено у чиновниках міської ради. Це сталося в результаті ліквідації Дніпропетровської молодіжної ради у 2016 році та створення Молодіжної ради Дніпра. Для прикладу раніше голова ДМР входив до Виконкому Дніпровської місцевої ради, а обирався він представниками молоді. Наразі голова Молодіжної ради не входить до Виконкому, а обирається він через організаційний комітет, до якого входять працівники міської ради. У місті є багато молодіжних центрів, що виглядає на перший погляд гарно. Розглянемо розташування цих МЦ, ми бачимо що два з них розташовані не зручно для молоді, дуже близько один до одного - це КЗ МЦ “Освіторіум” та МЦ “Молодіжний центр Дніпра”. Третій - МЦ “Кузня української інтелігенції” розташовано у гуртожитку Дніпропетровського національного Університету. Який також розташований у не зручному місці. Що призводить до непопулярності цих молодіжних центрів серед молоді для проведення свого часу, що призводить до непопулярності проведення заходів громадськими організаціями в цих молодіжних центрах. У перших двох МЦ є інші проблеми - це юридичний статус та не прозорість бюджетів. КЗ МЦ “Освіторіум” напряму підпорядкован обласній раді,

замість обласного управління молоді та спорту, має статус КЗ після об'єднанням із КЗ “Сонечко”, що призводить до складнощів у фінансуванні та призвело до погіршення якості працівників. Якщо до об'єднання це було комунальне підприємство, у штаті якого були в більшості молоді люди. Від КЗ “Сонечко” дістався спадок у вигляді працівників-педагогів які погано розуміють молодь, яким вже більше за 35 років і яких неможливо звільнити. Це призводить до погіршення якості результатів роботи. Щодо фінансування, раніше цей МЦ надавав підтримку громадським організаціям згідно їх запитів, то тепер треба планувати заходи на рік, відносити це в бюджет. Сайту власного немає, тільки сторінка у мережі фейсбук, статутні документи не опубліковані, як і річний бюджет. Щодо МЦ “Молодіжний центр Дніпра”, то ситуація з працівниками більш проста, взагалі невідомо хто є офіційними працівниками, це пов'язано з не прозорістю бюджету та юридичним статусом. Цей молодіжний центр створювався після перемоги на Бюджеті участі, тому його поставили на баланс міської ради, але окремого комунального підприємства не створили. У відкритих джерелах інформації у кого він стоїть на балансі немає, як і його річного бюджету. Ситуація з сайтом аналогічна до тієї яка у Освіторума. У міській раді існує ще один молодіжний центр - Комунальний заклад "Дитячо-молодіжний центр "Лідер" Дніпровської міської ради. Він більш прозорий, підпорядковується профільному департаменту. Сайту немає, але на сайті міської ради усі документи наявні. У соціальних мережах свою діяльність висвітлює. Але заходи громадськими об'єднаннями на території даного молодіжного центру не проводяться, на відміну від перших двох МЦ про які описано вище. Існує Благодійний фонд “молодіжний центр “Даримо радість”” який успішно займається допомогою дітям-сиротам та дітям з малозабезпечених сімей. В місті проводиться багато заходів, але задіяні лише центральні райони. У 2017 році місто зайняло друге місце на конкурсі “Молодіжна столиця України”, що свідчить про високий рівень роботи з молоддю.

У Дніпрі та області є одна вагома проблема в реалізації молодіжної політики і вона зачіпає і обласні органи управління - це закритість в прийнятті рішень та розподілу бюджету. А далі ця проблема породжує інші, молодь вважає що її думка нічого не значить, що нічого не змінити та покидає місто, або країну взагалі. Заходів то багато, але молодіжна політика це набагато більше, у місті є проблеми з інфраструктурою, з пошуком праці та якістю освітніх послуг. Згідно з драбиною Харта, молодь знаходиться на рівні: Проекти доручають молодим людям, іноді консультуються, але з обраними. Є випадки коли молодь запрошують лише символічно, або для красивої картинки. Випадки маніпуляцій також трапляються. Це

підтверджується дослідженнями, згідно якими 28,7% взагалі не змогли відповісти на питання «чи враховує місцева влада думку молоді при ухвалі рішень», 26,85% відповіли що їм не відомо (вперше чують) що думка молоді повинна враховуватись, 17,59% вважає що думка молоді не враховується взагалі, і тільки 23,15% визнали що думка молоді враховується. Далі, 81,48% вважає що представники молоді недостатньо представлені в органах місцевого самоврядування, це ж стосується і виконавчих органів місцевої влади (86,11%)¹⁶. Дослідження по місту взагалі немає, тому було взято по області.

Громадянське суспільство розуміє проблеми молоді, але місцева влада не націлена на співпрацю та спільне вирішення проблем. Усі МКДО контролювані, молодіжні центри створюються, але без розуміння та бажання щоб вони були в першу чергу комфортними. Грошей на молодіжну політику виділяють менше ніж 1%. Громадянське суспільство вносить вагомий вклад в розвиток молодіжної політики, але що робити коли донори підуть? Вже зараз треба підвищувати актуальність проблеми молоді, депутати повинні думати як догодити молоді, як залишити її у регіоні. Ще одна дуже вагома проблема - більшість молоді взагалі не знає що в Україні є молодіжна політика. Це є наслідком наступної проблеми - більшість молодіжних працівників не є молоддю. Це призводить до нерозуміння молоді, їх бажань та проблем. Потрібно впроваджувати принцип “молодь для молоді”.

Стейкхолдери:

- Управління молоді і спорту Дніпровської ОДА
- Департамент освіти і науки Дніпровської ОДА
- Комунальний заклад „Молодіжний центр міжнародного партнерства, позашкільної та неформальної освіти „Овіторіум” Дніпропетровської обласної ради”
- Міські ради та мери міст Дніпра, Кривого-Рогу, Кам’янського, Павлограду, Нікополя та усіх ОТГ.
- Структурні підрозділи відповідальні за молодіжну політику у виконкомах міст та ОТГ.
- Інші молодіжні центри
- Молодіжні консультативно дорадчі органи міст Дніпра, Кривого-Рогу, Кам’янського, Павлограду, Нікополя та усіх ОТГ.

---

¹⁶ Дослідження “Молодь Дніпропетровщини 2018” проводилось «International centre of management communication» на замовлення управління молоді та спорту Дніпропетровської ОДА

- Громадські організації які дотичні до молоді

Рекомендації:

Для Верховної Ради України

1. Прийняти ЗУ “Про молодь”
2. Визнати та надати державне фінансування найвпливовішим молодіжним громадським об’єднанням, те що фінансують “Пласт” - це дуже добре, але в нас ще є Національна молодіжна рада України, Українська асоціація студентів та інші організації які вносять вагомий вклад в розвиток молодіжної політики, але не мають достатньо фінансування та визнання з боку держави.
3. Визнати молодіжні консультативно дорадчі органи, зробити їх обов’язковими хоча б для великих міст та затвердити обов’язкове типові положення, яке буде розроблено разом з експертами. Тому що, наразі, те типові положення яке існує не забезпечує реальний вплив молоді, рішення мають дорадчий характер, бюджету немає, а управляють такими органами чиновники.
4. Молодіжний працівник повинен викладатись в Закладах вищої освіти та стати повноцінною професією.
5. Більше грошей на молодь, мінімум подвоїти фінансування на молодіжну політику від наявного.

Для Президента України:

Президенту прийняти нову стратегію молодіжної політики 2020-2030, але з урахуванням думки молоді та громадськості, а для цього потрібно ініціювати такі обговорення та проаналізувати ті напрацювання, які вже були зроблені.

Для Обласної ради Дніпропетровської області:

1. Переглянути склад конкурсної комісії по премії обласної ради.
2. Переведення КЗ “МЦ “Освіторіум” до підпорядкування Управлінню молоді та спорту.
3. Переведення обласного МКДО до підпорядкування Управлінню молоді та спорту, створення дієвого механізму функціонування із залученням громадськості. Виділення для цього достатньо коштів.

4. Проведення перемовин з проектом “DOBRE” щодо збільшення їх присутності у області та включення до програми більшої кількості громад, хоча б щодо розвитку молодіжної політики.
5. Підвищити фінансування молодіжної політики, мінімум удвічі.
6. Збільшити кількість працівників профільного управління які відповідають за молодіжну політику до 10.
7. Створення департаменту молоді та спорту, що виокремить ці напрями на два управління.

Для очільника обласної адміністрації:

1. Створення радника по молодіжній політиці, якого буде відібрано на прозорому конкурсі та з залученням громадськості.

Для місцевих рад та мерів усіх міст, голів ОТГ:

1. Створення дієвих МКДО, які будуть виконувати свої основні функції, заохочувати молодь на виконання цих функцій та припинити використовувати молодь для власних потреб. Краще спонукати молодь створювати громадські об'єднання та працювати з ними на рівні “партнерства”¹⁷ через МКДО.
2. Проведення локальних опитувань щодо проблем молоді, бо наразі такі опитування взагалі відсутні, хоча у дорожній карті реформування молодіжної політики даний пункт є.
3. Підвищувати фінансування молодіжної політики, мінімум удвічі.
4. Створення локальних програм розвитку молоді та надання на них достатнього фінансування.

Для молодіжних центрів:

1. Залучати до себе на роботу представників громадськості, але це потрібно робити через прозорий конкурс з відкритим відбором та максимальним розповсюдженням інформації.
2. Проведення опитувань щодо проблем молоді.

---

¹⁷ Найвищий рівень роботи з молоддю згідно драбини Харта

3. Створення спільної стратегії дій з іншими молодіжними центрами області та її адвокація на обласному/місцевому рівні.
4. Мати більше реклами в соціальних мережах, більше розповідати про свою діяльність молоді.